

română din Serbia prin studiul de caz al volumelor *Mă numesc Noel* (2004) și *Umbre și păsări* (2010) scrise de Ileana Ursu, respectiv Nicu Ciobanu. Tendințele postbelice și cele actuale din literatura Banatului, sârbesc și românesc, sunt prezentate în continuare prin intermediul operei lui Ion Marcoviceanu (Sima Petrovici, Virginia Popovici) și prin prezentarea demersului literar al săptămânalului „Nădejdea” (Ionela Mengher), a activității revistelor „Lumina” (Nicu Ciobanu), „Europa” (Pavel Gătăianu) și într-un final al modului în care este reflectată literatura română din Voievodina în dicționarele din România (Doina Bogdan Dascălu).

Cel mai recent număr al revistei (toamna/iarna 2012) se axează un subiect prea puțin abordat, și anume legăturile dintre bisericile ortodoxe română și sârbă. Bazându-se pe cercetări mai vechi, lucrările lui Nikola Gavrilovici, Nicola Rodici, Radu Flora, George Mihăilă, Mircea Păcurariu, dar și pe unele dintre lucrările unor cercetători dintr-o generație distinctă, Vasa Lupulovici, Vasile Vesa, Lucian Episcopul Caransebeșului, Nicolae Bocșan, Mihaela Bedecean și Paul Brusnovski, acest număr readuce în atenția cititorilor secole de colaborare religioasă între cele două popoare, dar și momente de tensiune, realizări culturale și bisericești. Diverse ca tematică și abordare, studiile acoperă o perioadă de timp destul de îndelungată, punând accentul îndeosebi pe tradiția istorică și bisericească, model pentru o agendă a prezentului/viitorului oferind exemple și modele remarcabile.

În marea lor majoritate și cel puțin pentru publicul din România, prin subiectele abordate, „Piramida” reprezintă o contribuție originală cu o evidentă deschidere interdisciplinară ce contribuie la profilarea unei comunități românești, cel mai adesea neglijată, și a unui patrimoniu cultural distinct, amândouă parte a unui context multicultural, multiconfesional și plurilingv. Din perspectiva comunității pe care o deservește, prin cele patru apariții anuale, acest proiect nu este doar un demers cultural, ci și unul de atitudine, inițiind în acest sens un dialog necesar pe teme ce valorifică patrimoniul identitar.

Grigore Moldovan

„Destin Românesc. Revistă de istorie și cultură”, Serie Nouă, Chișinău, 2011, VI (XVII), nr. 5-6 (75-76), 183 p.

În cea mai largă accepțiune a sa, termenul *rusificare* poate fi înțeles ca adoptarea sau impunerea limbii ruse unui grup etnic nerus. Din perspectivă istorică, acest fenomen este cel mai adesea descris ca un proces de asimilare culturală forțată, specific perioadei țariste și Uniunii Sovietice. Printr-o ediție specială al revistei „Destin Românesc”, Gheorghe Negru propune o definiție complexă și competentă, din perspectivă basarabeană, a acestui fenomen de modificare a structurilor etnolingvistice. Modul în care acest proiect este realizat implică în cazul dat o serie de elemente de puzzle: documentele de arhivă culese de autor; documente de arhivă din fondurile Arhivei Istorice de Stat a Rusiei din Sankt-Petersburg (Ministerul Instrucțiunii Publice, Consiliul de Miniștri; Departamentul Economic al Ministerului Afacerilor Interne); documente din arhiva națională a Republicii Moldova (Cancelaria guvernatorului Basarabiei, Consiliul Regional al Basarabiei, Adunarea deputaților nobilimii din gubernia Basarabia, Consistorul duhovnicesc din Chișinău, Școala Teologică din Chișinău). Structurate în baza principiului cronologic, acestea conțin rapoarte judecătorești, propuneri, adrese, procese verbale, hotărâri ale administrației țariste, regulamente ori note informative și reflectă stagiile și evoluția politicilor imperiale țariste față de comunitatea și limba română din Basarabia. Zona de interes este deci cea a actelor oficiale cu privire la națiunea română, constituență a imperiului, emise în a doua jumătate a secolului al XIX-lea când, alături de polonezi, lituanieni, ucraineni, românii din Basarabia au devenit victime ale unei strategii de asimilare a „alogenilor”. Din lectura acestor documente reiese faptul că rusificarea în cazul Basarabiei a fost un proces realizat treptat, precedat de perioade de „moderație și toleranță”, de măsuri agresive și de politici ale micilor „cedări”, dar care în final a avut consecințe nefaste pentru limba, cultura și identitatea românească. Utilizate pentru a consolida Imperiul rus – aflat într-o criză continuă –,

strategiile administrației rusești au fost direcționate cu precădere înspre domeniul educațional unde s-au creat condițiile pentru numirea în funcțiile de conducere din satele guberniei doar a persoanelor cunoscătoare de limba rusă.

Fiind doar un volum special, mai trebuie oferite câteva date despre revista în sine. Publicația „Destin Românesc” este una dintre principalele surse de promovare a cercetării științifice din Republica Moldova, fiind editată de zece ani sub egida Institutului Cultural Român de la București. Ea are o periodicitate trimestrială și grupează contribuții diverse din mediul academic de dincolo de Prut, materialele publicate abordând un spectru variat de fenomene sociale, culturale ori politice din trecutul spațiului cultural-geografic respectiv. Volumul prezentat mai sus are un caracter distinct față de restul numerelor constituindu-se într-un instrument de lucru necesar pentru cercetătorii subiectului.

Grigore Moldovan

„Revista de istorie a Moldovei”, Chișinău, 2011 nr. 1-2, 2011, 198p; 2011, nr. 3-4, 258p.

Publicație bianuală a Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei, „Revista de istorie a Moldovei” urmărește să promoveze, într-un context post-sovietic și post-totalitar, cercetarea actuală din domeniul istoriei prin publicarea unor studii, note, comunicări și documente, relevante pentru procesul de redescoperire a trecutului societății moldovene. Primul număr din anul 2011 al revistei abordează o tematică variată, prezentând date despre perioada medie, modernă și contemporană a zonei, o serie de documente inedite, aspecte importante din viața științifică a cercetătorilor din Moldova, respectiv note și recenzii la unele publicații importante din România, Moldova și Rusia.

Separate de restul articolelor și ordonate pe baza criteriului cronologic, primele studii descifrează anumite momente din trecutul regiunii prin prisma istoriei politice. Astfel, efortul analitic al lui Sergiu Bacalov, axându-se pe acțiunile boierului moldovean Stamatie Hioti (postelnic în timpul lui Vasile Lupu), descrie procesul de integrare a boierimii alogene în aparatul administrativ al Țării Moldovei (pag.8). Valentin Constantinov, în colaborare cu Vladimir Antonov, cercetător la Institutul de Istorie al Rusiei, valorifică un document inedit din arhivele de stat ruse (Arhiva Rusă de Stat a Actelor Vechi-RGADA), reintroducând astfel în dezbateră istoriografică intenția din anul 1715 a lui Dimitrie Cantemir de a trece sub protectorat austriac (pag. 32). Tot în această parte a volumului, dedicată istoriei medii și moderne, Constantin Ungureanu reușește, prin interpretarea meticuloasă a datelor din hărțile cadastrale ale Bucovinei habsburgice, să surprindă într-un mod original etapele dezvoltării socio-economice a provinciei imperiale. În continuare, secolul XX este tratat în funcție de două coordonate; prima are ca reper implicațiile celui de-Al Doilea Război Mondial asupra Moldovei, subiect abordat prin prisma convergenței interesului românesc și rusesc asupra zonei (Veaceslav Ciorbă, Pavel Moraru), iar cea de-a doua aprofundează perioada post-sovietică și geopolitica Rusiei în acest context. Legat de acest ultim aspect, textul semnat de Octavian Țicu abordează tematica, încă sensibilă în zonă, disputelor teritoriale din trei foste republici sovietice: Georgia (Abhazia și Oseția de Sud), Ucraina (Crimeea), Moldova (Transnistria). Pornind de la analiza conceptuală a termenilor „mare putere” și „putere imperială” și chestionând interesul rusesc/exprimarea acestuia în fiecare dintre cele trei cazuri, semnatarul propune spre dezbateră locul și rolul acestor *teritorii disputate* într-un plan rusesc de „recâștigare” a unei poziții dominante regionale și globale (pag. 87). Eclectismul tematic și metodologic al acestor texte este continuat de ineditul documentelor publicate bilingv (rusă și română), izvoare esențiale pentru analizele complexe ale istoricilor, completate de aspecte ale vieții științifice a cercetătorilor moldoveni, pentru a fi încheiate de transpunerea concluziilor unei analize Stratfor cu privire la Republica Moldova și evoluțiile contextului actual internațional (George Friedman).